

Una caixa d'eines. Les arts en el context social

Published by [Interacció](#) [1] on 23/07/2018 - 08:26 | Last modification: 21/04/2026 - 17:12

Un martell és una eina. Serveix per clavar un clau, i en aquest gest s'esgota gairebé tota la seva funció. Podem forçar-ne l'ús, com qui intenta obrir una nou i acaba esclafant-ne el contingut, però no deixa de ser una desviació. El mateix passa amb el ribot o amb unes tisores. Són instruments definits per la seva utilitat concreta.

En l'àmbit digital, el llenguatge de les eines s'ha ampliat. Parlem de programaris, d'aplicacions, de recursos que transformen materials. Però què passa quan traslladem aquesta idea a l'art? Podem dir que l'art és una eina? I si ho fem, què hi guanyem i què hi perdem?

Aquestes preguntes van planar sobre la jornada "Les arts en el context social", celebrada a l'Arts Santa Mònica, organitzada pel Consell Nacional de la Cultura i de les Arts i la Universitat de Barcelona. Formalment, el tema era la mediació artística. En realitat, el que es posava en joc era el sentit mateix d'aquest terme.

La primera intervenció va marcar un punt de fricció que ja no desapareixeria. Daniel Gasol va presentar una recerca que, en lloc d'acompanyar el consens implícit de la jornada, el desplaçava. Des del seu punt de vista, parlar de mediació com d'un instrument és reduir l'art a una funció que li és aliena. La mediació no seria un dispositiu per resoldre conflictes, sinó l'espai mateix on aquests conflictes es produeixen, es negocien i es fan visibles.

En aquest sentit, recuperar la idea de mediació que formula Oriol Fontdevila permet entendre millor el desplaçament. La mediació és el lloc on les agències es troben, es diferencien i es constitueixen. No és una tècnica aplicada sobre una realitat, sinó una condició del mateix procés artístic. Si és així, dir que l'art és una eina de mediació resulta gairebé tautològic o directament erroni: l'art no media, és mediació.

Aquest punt de partida no es va consolidar com a marc de la jornada. Al contrari, el que va seguir va anar en una direcció diferent.

Anna Forés va obrir un altre registre, molt més orientat a l'aplicació. Des d'una aproximació centrada en la resiliència, va presentar l'art com un instrument capaç de transformar situacions adverses. El relat es va omplir d'exemples, metàfores i dinàmiques participatives que apuntaven en una direcció clara: l'art com a recurs per intervenir en el dolor, en el conflicte o en el trauma.

El canvi de to no era menor. Allà on Gasol situava la mediació com un espai de tensió, Forés la convertia en un mecanisme de transformació positiva. L'art passava de ser un lloc de conflicte a ser una eina per gestionar-lo.

Entre el conflicte i la resolució: dues maneres d'entendre què fa l'art en contextos socials.

És en aquest punt on els casos pràctics adquireixen un altre sentit. No són només exemples d'intervenció, sinó formes concretes d'operar aquesta idea de l'art com a eina.

El cas de Penelles és paradigmàtic. A través del festival Gargar, aquest municipi ha trobat en l'art mural una via de revitalització. L'impacte és visible: activació econòmica, atracció de visitants, transformació de la imatge del poble. L'art funciona aquí com un dispositiu clarament instrumental, orientat a un objectiu concret.

Però aquesta mateixa lògica obre preguntes. Què passa quan s'esgoten les superfícies? Què queda del projecte quan l'efecte inicial desapareix? Fins a quin punt la transformació és estructural o depèn d'una dinàmica que cal

renovar constantment?

Al barri de Can Serra, a l'Hospitalet, el projecte de la Fundació Contorno Urbano introdueix un matís diferent. El mural no és només un resultat, sinó un procés col·lectiu. Veïns i entitats participen en la definició del contingut, en la construcció del relat i en l'execució. L'art continua sent una eina, però el seu valor es desplaça cap al procés.

Aquí apareix una tríada que es repetirà en altres projectes: ciutat, art i persones. El mural no és només una imatge, és un dispositiu de relació.

El mur com a superfície visible. El procés com a infraestructura invisible.

La taula rodona final amplia encara més aquest mapa. Els projectes presentats comparteixen una idea de fons: l'art pot incidir en la vida de les persones.

El Susoespai, nascut en l'òrbita del Museu Nacional d'Art de Catalunya, proposa un entorn de pràctica artística vinculat a la salut mental. Educo treballa amb infants en situació vulnerable a través del projecte Educart. El Casal Lambda utilitza les arts visuals per abordar qüestions relacionades amb identitats LGTBI. Tiredades porta l'art a contextos hospitalaris.

En tots aquests casos, l'art apareix com un mitjà. Serveix per generar autoestima, per facilitar processos, per obrir espais de treball. Els mediadors no són artistes en sentit estricte ni terapeutes, sinó figures intermèdies que acompanyen.

La idea que resumeix aquesta línia és clara: no es tracta de formar artistes, sinó de millorar la vida de les persones.

I, tanmateix, és aquí on la tensió inicial reapareix amb més força.

Quan l'art entra en altres camps, canvia de funció o canvia de sentit?

Si l'art emociona, commou o transforma, sembla legítim pensar-lo com una eina. Les experiències presentades ho confirmen. Però aquesta lectura no és neutra. Implica una manera d'entendre què és l'art i què se li pot demanar.

El contrast entre la primera intervenció i la resta de la jornada no és anecdòtic. Assenyala una confusió més profunda. Quan parlem de mediació artística, estem parlant d'un concepte de la teoria de l'art o d'un conjunt de pràctiques d'intervenció social? Estem descrivint un marc conceptual o legitimant una funció?

Potser el problema no és escollir una resposta, sinó admetre que en convivim amb dues. I que aquesta convivència no és estable ni resolta.

Si l'art és una eina, caldrà definir per a què serveix. Si l'art és mediació, caldrà assumir que no sempre serveix per resoldre, sinó també per incomodar, desplaçar o fer visibles tensions que no tenen solució immediata.

Entre una cosa i l'altra, el llenguatge es mou. I potser és aquí on cal tornar a començar: no donant per fet què és la mediació artística, sinó preguntant-nos de nou de què estem parlant quan la fem servir.

Categories: Crònica

Categories: Article

Categories: Articles i anàlisi

Tags: pensament cultural

Tags: arts i creació

Tags: participació cultural

Tags: inclusió cultural

Tags: cultura i salut

- [2]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/blogs/2018/arts-context-social>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] <https://interaccio.diba.cat/node/7714>